

Spis treści

Podziękowania	11
Przedmowa do wydania polskiego	12

ROZDZIAŁ 1

Co i jak oraz dlaczego w psychologii środowiskowej	17
--	----

1.1. Po co studiować psychologię środowiskową? ..	17
1.2. Co to jest psychologia środowiskowa?	22
1.2.1. Definicje psychologii środowiskowej	22
1.2.2. Charakterystyka psychologii środowiskowej	22
1.3. Jak prowadzi się badania w psychologii środowiskowej?	27
1.3.1. Metody badawcze psychologii środowiskowej	27
1.3.1.1. Badania eksperymentalne	28
1.3.1.2. Badania korelacyjne	31
1.3.1.3. Badania opisowe	32
1.3.2. Metody zbierania danych	33
1.3.2.1. Metody samoopisu	33
1.3.2.2. Techniki obserwacyjne	35
1.3.2.3. Wykonywanie zadań	36
1.3.2.4. Pomiary śladów	38
1.3.2.5. Wybór wskaźników	38
1.3.3. Refleksje etyczne w badaniach psychologii środowiskowej	39
1.3.3.1. Świadoma zgoda	39
1.3.3.2. Naruszanie prywatności	40
1.4. Przegląd treści „Psychologii środowiskowej” ..	40
1.5. Podsumowanie	42

ROZDZIAŁ 2

Natura a natura ludzka	44
2.1. Wprowadzenie	44
2.2. Wartości i postawy	47
2.2.1. Zmieniające się znaczenie natury	47
2.2.2. Wartości współczesne – rola istot ludzkich w naturze	50
2.2.3. Postawy wobec środowiska	54
2.3. Diagnoza środowiskowa	57
2.3.1. Diagnoza jakości	57
2.3.1.1. Wskaźniki jakości środowiska	57
2.3.1.2. Oceny afektywne	58

2.3.2. Środowisko malownicze – Estetyka i preferencje krajobrazowe	60
2.3.2.1. Podejście opisowe – doświadczenie i ocena artystyczna krajobrazów	60
2.3.2.2. Podejścia fizyczno-percepcyjne do oceny walorów widokowych	62
2.3.2.3. Zmienne psychologiczne w ocenie pejzażu	63
2.3.2.3.1. Wpływy biologiczne – biofilia i biofobia	64
2.3.2.3.2. Estetyka Berlyne’a – formalizacja piękna	65
2.3.2.3.3. Model preferencji Kaplanów	66
2.3.2.3.4. Ocena podejścia psychologicznego	72
2.4. Regeneracyjne działanie natury	73
2.4.1. Redukcja stresu	73
2.4.2. Teoria regeneracji uwagi	74
2.4.3. Reinterpretacje regeneracyjnej roli natury	76
2.5. Krajobrazy naturalne jako miejsca	76
2.6. Podsumowanie	78

ROZDZIAŁ 3

Percepcja i wiedza środowiskowa	81
3.1. Wprowadzenie	81
3.2. Charakterystyka percepcji środowiskowej	82
3.2.1. Teoretyczne podejścia do percepcji środowiskowej	85
3.2.1.1. Tradycyjne poglądy na percepcję wielkości, głębi i odległości	85
3.2.1.2. Analiza holistyczna	86
3.2.1.2.1. Psychologia postaci	88
3.2.2. Wrodzone VERSUS wyuczone	89
3.2.2.1. Probabilizm Brunswika	90
3.2.2.2. Ekologiczna percepcja środowiska	91
3.2.2.3. Pewne implikacje dla percepcji środowiskowej	94
3.2.3. Habitualizacja i percepcja zmiany	94
3.2.3.1. Habitualizacja albo adaptacja	94
3.2.3.2. Percepcja zmiany	95
3.3. Przegląd wiedzy środowiskowej	96
3.3.1. Nieformalny model wiedzy przestrzennej	97
3.4. Mapy poznawcze	99
3.4.1. Historia mapowania poznawczego	99
3.4.1.1. Obraz miasta – Kevin Lynch	99
3.4.1.2. Elementy map poznawczych	100
3.4.1.3. Inne wcześnie badania	101
3.4.2. Poglądy współczesne	102

3.4.3. Metody badania map poznawczych	103
3.4.3.1. Mapy szkicowe	103
3.4.3.2. Mapowanie reakcji na zapamiętane sytuacje	105
3.4.3.3. Zadania oparte na rozpoznawaniu	106
3.4.3.4. Ocena odległości i konstruowanie map przy użyciu metod statystycznych	107
3.4.4. Błędy w mapach poznawczych	108
3.4.4.1. Rodzaje błędów	108
3.4.4.2. Znajomość miejsca a klasa społeczna	110
3.4.4.3. Różnice międzypłciowe	111
3.4.5. Nabywanie map poznawczych	113
3.4.5.1. Mapy dzieci	113
3.4.5.2. Nabywanie map przez dorosłych	114
3.4.6. Pamięć i mapy poznawcze	116
3.4.6.1. Forma reprezentacji	116
3.4.6.2. Odległość	117
3.4.6.3. Struktura	118
3.5. Znajdowanie drogi	120
3.5.1. Plany działania i znajdowanie drogi	121
3.5.2. Cechy otoczenia ułatwiające znalezienie drogi	123
3.5.3. Mapy	124
3.5.3.1. Mapy „jesteś tutaj”	124
3.5.4. Symulacje ułatwiające uczenie się przestrzeni	127
3.5.5. Kiedy znajdowanie drogi zawodzi – zgubić się i odnaleźć	128
3.5.6. Wnioski	128
3.6. Podsumowanie	129

ROZDZIAŁ 4

Teorie dotyczące relacji środowisko–zachowanie

4.1. Wprowadzenie	131
4.2. Natura i funkcje teorii w psychologii środowiskowej	132
4.2.1. Hipotezy, prawa i teorie	134
4.2.2. Funkcje teorii	136
4.3. Teorie dotyczące relacji środowisko–zachowanie – konceptualizacja naszych interakcji ze środowiskiem	137
4.3.1. Perspektywa poziomu pobudzenia	138
4.3.2. Perspektywa obciążenia środowiskowego	140
4.3.3. Perspektywa niedostymulowania	144
4.3.4. Teoria poziomu adaptacji – optymalna stymulacja ..	146
4.3.4.1. Kategorie i wymiary stymulacji	146
4.3.4.2. Optymalizacja stymulacji	147
4.3.4.3. Adaptacja a przystosowanie	148
4.3.4.4. Ocena perspektywy optymalnej stymulacji – szerokość a specyficzność	149
4.3.5. Perspektywa ograniczeń zachowania	150
4.3.5.1. Typy kontroli	152
4.3.5.2. Aspekty bezradności	154
4.3.5.3. Mocne i słabe strony perspektywy ograniczeń zachowania	155

4.3.6. Perspektywa stresu środowiskowego	155
4.3.6.1. Charakterystyka stresorów	156
4.3.6.2. Ocena poznawcza	158
4.3.6.3. Charakterystyka reakcji stresowych	160
4.3.6.4. Ocena modelu stresu	164
4.3.7. Psychologia ekologiczna Barkera	165
4.3.7.1. Natura ośrodka aktywności	166
4.3.7.2. Obsada ośrodka aktywności – ile ziarenek w strączku grochu?	167
4.3.7.3. Ocena perspektywy psychologii ekologicznej	171
4.3.8. Inne perspektywy teoretyczne	172
4.4. Integracja i podsumowanie perspektyw teoretycznych	173
4.5. Podsumowanie	176

ROZDZIAŁ 5

Hałas

5.1. Wprowadzenie	178
5.2. Co to jest hałas?	182
5.2.1. Spostrzeganie dźwięku i hałasu	182
5.2.2. Przykrość	185
5.2.3. Źródła hałasu	188
5.2.3.1. Hałas w transporcie	188
5.2.3.2. Hałas w pracy	189
5.3. Skutki hałasu	189
5.3.1. Upośledzenie słuchu	189
5.3.2. Inne skutki hałasu dla zdrowia	191
5.3.3. Hałas a zdrowie psychiczne	194
5.3.4. Wpływ hałasu na poziom wykonania	196
5.3.4.1. Skutki hałasu w trakcie jego oddziaływania	196
5.3.4.2. Efekty następne	197
5.3.5. Oddziaływanie hałasu na dzieci – dlaczego Jaś nie potrafi czytać?	198
5.3.6. Oddziaływanie hałasu w biurze i w przemyśle	201
5.3.7. W jaki sposób działa hałas?	203
5.3.8. Hałas a zachowanie społeczne	205
5.3.8.1. Hałas a atrakcyjność	205
5.3.8.2. Hałas a agresja ludzka	205
5.3.8.3. Hałas a pomaganie innym	207
5.4. Redukcja hałasu – czy naprawdę jest skuteczna?	210
5.5. Podsumowanie	212

ROZDZIAŁ 6

Pogoda, klimat i zachowanie

6.1. Wprowadzenie	214
6.2. Dlaczego psychologowie środowiskowi zajmują się pogodą i klimatem?	215

6.2.1. Wzajemne zależności między pogodą i klimatem a ludźmi	215	7.2. Kłęski żywiołowe	262
6.2.2. Globalne ocieplenie, efekt cieplarniany, dziura ozonowa i efekt El Niño	218	7.2.1. Co składa się na klęskę żywiołową?	263
6.2.2.1. Globalne ocieplenie i problemy pokrewne	218	7.2.2. Właściwości klęsk żywiołowych	266
6.2.2.2. El Niño i inne oscylacje	221	7.2.2.1. Skutki ostrzegania	267
6.3. Determinizm geograficzny i klimatyczny	222	7.2.2.2. Podsumowanie właściwości klęsk żywiołowych ...	269
6.3.1. Wczesne poglądy na temat klimatu i zachowania ..	224	7.2.3. Percepcja zagrożeń naturalnych	269
6.3.2. Późniejszy determinizm klimatyczny	224	7.2.4. Psychologiczne skutki klęsk żywiołowych	271
6.3.3. Współczesne poglądy i rozróżnienia	226	7.2.4.1. Ostry stres a zdrowie psychiczne	272
6.3.4. Biologiczna adaptacja do klimatu	226	7.2.4.2. Skutki długotrwałe	273
6.4. Upał a zachowanie	227	7.2.4.3. Dlaczego następują takie skutki?	274
6.4.1. Percepcja i reakcje fizjologiczne na upał	227	7.2.4.4. Klęska żywiołowa a wsparcie społeczne	275
6.4.2. Czynniki komplikujące	230	7.2.4.5. Dzieci a klęski żywiołowe	276
6.4.3. Upał a poziom wykonania	231	7.2.4.6. Wiek a reakcja na klęskę żywiołową	277
6.4.3.1. Warunki laboratoryjne	231	7.2.5. Teorie środowiskowe a klęski żywiołowe	278
6.4.3.2. Warunki przemysłowe	232	7.2.6. Podsumowanie efektów	281
6.4.3.3. Warunki szkolne	232	7.3. Katastrofy technologiczne	281
6.4.3.4. Warunki wojskowe	233	7.3.1. Właściwości katastrof technologicznych	281
6.4.3.5. Interpretacja danych	233	7.3.2. Skutki katastrof technologicznych	284
6.4.4. Upał a zachowanie społeczne	234	7.3.2.1. Powódź w Buffalo Creek	285
6.4.4.1. Upał a atrakcyjność	234	7.3.2.2. Awarie we Three Mile Island i w Czarnobylu	286
6.4.4.2. Upał a agresja	235	7.3.3. Podsumowanie i rozróżnienia pojęciowe	289
6.4.4.3. Upał a okazywanie pomocy	239	7.4. Ofiary pierwotne i wtórne	289
6.5. Niskie temperatury a zachowanie	240	7.5. Skutki działania toksyn	292
6.5.1. Percepcja i reakcje fizjologiczne na niską temperaturę	241	7.5.1. Azbest	294
6.5.2. Niskie temperatury a zdrowie	242	7.5.2. Życie w pobliżu toksycznych odpadów	295
6.5.3. Skrajny chłód a poziom wykonania	243	7.5.3. Radon	296
6.5.4. Skrajny chłód a zachowanie społeczne	243	7.5.4. Syndrom chorego budynku	297
6.5.5. Podsumowanie wpływu temperatury na zachowanie	245	7.5.5. Teratologia i toksykologia behawioralna	299
6.6. Wiatr a zachowanie	245	7.6. Zanieczyszczenie powietrza a zachowanie	301
6.6.1. Percepcja wiatru	246	7.6.1. Percepcja zanieczyszczenia powietrza	301
6.6.2. Behawioralne skutki wiatru	246	7.6.2. Zanieczyszczenie powietrza a zdrowie	305
6.7. Ciśnienie atmosferyczne i wysokość	248	7.6.3. Zanieczyszczenie powietrza a poziom wykonania ...	307
6.7.1. Efekty fizjologiczne	250	7.6.4. Zanieczyszczenie powietrza a zachowanie społeczne	309
6.7.2. Aklimatyzacja do dużych wysokości	251	7.7. Lokalizacja zagrożeń środowiskowych NIMBY i rasizm środowiskowy	310
6.7.3. Behawioralne efekty dużych wysokości	251	7.8. Podsumowanie	312
6.7.4. Efekty wysokiego ciśnienia atmosferycznego	253		
6.7.5. Medyczne, emocjonalne i behawioralne efekty zmian ciśnienia atmosferycznego	255	ROZDZIAŁ 8	
6.7.6. Podsumowanie efektów ciśnienia atmosferycznego	257	Przestrzeń osobista i terytorialność	315
6.8. Podsumowanie	258	8.1. Wprowadzenie	315
		8.2. Przestrzeń osobista	317
ROZDZIAŁ 7		8.2.1. Funkcje przestrzeni osobistej	319
Katastrofy, zagrożenia toksyczne i zanieczyszczenia	260	8.2.1.1. Wielkość przestrzeni osobistej	321
7.1. Wprowadzenie	260	8.2.2. Metody badania przestrzeni osobistej	322
		8.2.3. Sytuacyjne determinanty przestrzeni osobistej	322
		8.2.3.1. Wzajemna atrakcyjność a dystans interpersonalny ..	322
		8.2.3.2. Wpływ innych rodzajów podobieństwa na dystans interpersonalny	323
		8.2.3.3. Rodzaj interakcji a dystans interpersonalny	324

8.2.4. Różnice indywidualne jako determinanty przestrzeni osobistej	324	9.2.2. Behawioralne konsekwencje wysokiego poziomu zagęszczenia u zwierząt	372
8.2.4.1. Kulturowe i etniczne determinanty przestrzeni osobistej	325	9.2.3. Perspektywy teoretyczne – próby wyjaśnienia wpływu wysokiego poziomu zagęszczenia na zwierzęta	374
8.2.4.2. Płeć a przestrzeń osobista	326	9.2.4. Podsumowanie	376
8.2.4.3. Wiek a przestrzeń osobista	326	9.3. Wpływ wysokiego poziomu zagęszczenia na ludzi	376
8.2.4.4. Osobowościowe determinanty zachowania przestrzennego	327	9.3.1. Metody stosowane w badaniach nad wysokim poziomem zagęszczenia wśród ludzi	378
8.2.5. Fizyczne determinanty przestrzeni osobistej	328	9.3.2. Odczuwanie skutków zagęszczenia – jego konsekwencje dla afektu, pobudzenia i chorób fizycznych	379
8.2.6. Wpływ pozycji ciała na kontakty interpersonalne ..	329	9.3.2.1. Afekt	379
8.2.7. Dystans interpersonalny a realizowany cel	330	9.3.2.2. Pobudzenie fizjologiczne	380
8.2.7.1. Optymalne odległości w środowisku szkolnym	330	9.3.2.3. Choroby	382
8.2.7.2. Optymalne odległości w kontaktach zawodowych ..	331	9.3.2.4. Podsumowanie	383
8.2.7.3. Optymalne odległości a procesy grupowe	332	9.3.3. Wpływ zagęszczenia na zachowanie społeczne	383
8.2.8. Konsekwencje zbyt dużej lub zbyt małej przestrzeni osobistej	333	9.3.3.1. Atrakcyjność	383
8.2.8.1. Przewidywanie konsekwencji nieodpowiedniego dystansu	333	9.3.3.2. Wycofanie	384
8.2.8.2. Konsekwencje nieodpowiedniej odległości	335	9.3.3.3. Zachowania prospołeczne	385
8.2.9. Konsekwencje naruszenia przestrzeni osobistej	337	9.3.3.4. Agresja	385
8.2.9.1. Wpływ naruszenia przestrzeni osobistej na zachowanie ucieczkowe	337	9.3.3.5. Podsumowanie	389
8.2.9.2. Wpływ naruszenia przestrzeni osobistej na pobudzenie	339	9.3.4. Wpływ wysokiego poziomu zagęszczenia na wykonywanie zadań	389
8.2.9.3. Inne konsekwencje naruszenia przestrzeni osobistej	341	9.4. Teoretyczne ujęcia wpływu wysokiego poziomu zagęszczenia na ludzi	391
8.2.9.4. Naruszenie cudzej przestrzeni osobistej – konsekwencje dla intruza	343	9.4.1. Podstawowe modele	392
8.2.10. Przestrzeń osobista – podsumowanie	345	9.4.2. Perspektywa kontroli	394
8.3. Zachowania terytorialne	346	9.4.3. Integracja podejść do skutków wysokiego poziomu zagęszczenia	398
8.3.1. Geneza funkcjonowania terytorialnego	347	9.5. Eliminacja przyczyn i skutków zatłoczenia	401
8.3.2. Funkcje terytorialności	349	9.5.1. Predykcje oparte na modelu środowisko–zachowanie w zastosowaniu do wysokiego poziomu zagęszczenia	401
8.3.3. Metody badania terytorialności ludzi	351	9.5.2. Zmienne architektoniczne pośredniczące w zatłoczeniu	408
8.3.4. Wyniki badań dotyczących zachowań terytorialnych	351	9.5.3. Interwencje w środowiskach o wysokim poziomie zagęszczenia	410
8.3.4.1. Międzygrupowe zachowania terytorialne	351	9.5.3.1. Zapobieganie powstaniu zatłoczenia	410
8.3.4.2. Wewnątrzgrupowe zachowania terytorialne	352	9.5.3.2. Oddziaływanie na skutki zatłoczenia	411
8.3.4.3. Zachowania terytorialne w samotności	353	9.6. Podsumowanie	412
8.3.4.4. Oznaki terytorialności – informowanie o roszczeniach terytorialnych	354		
8.3.4.5. Personalizacja terytoriów	355		
8.3.5. Terytorium a agresja	356		
8.3.6. Terytorium jako parasol ochronny – wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej	358		
8.3.7. Implikacje dotyczące projektowania	359		
8.4. Podsumowanie	364		

ROZDZIAŁ 9

Wysoki poziom zagęszczenia i zatłoczenie

9.1. Wprowadzenie	367
9.2. Wpływ zagęszczenia populacji na zwierzęta	369
9.2.1. Fizjologiczne konsekwencje wysokiego poziomu zagęszczenia u zwierząt	370

ROZDZIAŁ 10

Miasto

10.1. Wprowadzenie	415
10.2. Wpływ życia miejskiego na mieszkańca miasta – rozróżnienia pojęciowe	418
10.2.1. Pojęcie przeciążenia	419
10.2.2. Stres środowiskowy	419
10.2.3. Ograniczenia behawioralne	419
10.2.4. Poziom odciążenia	419

10.2.5. Miasto jako ośrodek aktywności	420
10.2.6. Integracja różnych ujęć	422
10.3. Negatywny wpływ życia miejskiego na mieszkańca miasta – dowody empiryczne	422
10.3.1. Stres	423
10.3.2. Zachowania afiliacyjne	424
10.3.3. Zachowania prospołeczne	426
10.3.4. Znajomi nieznajomi	427
10.3.5. Przestępczość	429
10.3.5.1. Przyczyny dużej przestępczości	429
10.3.5.2. Lęk przed przestępczością	430
10.3.6. Bezdromność	431
10.4. Środowiskowe rozwiązania problemów miejskich	434
10.4.1. Odrobina natury – parki ogrody miejskie	434
10.4.2. Projektowanie miejskich placów zabaw	437
10.4.3. Rewitalizacja dzielnic miejskich – urbanistyczna odnowa	441
10.4.4. Rewitalizacja osiedli mieszkaniowych	442
10.4.4.1. Przestrzeń broniona	443
10.4.4.2. Więzy społeczne i społeczności lokalne	445
10.4.4.3. Domy dla ubogich – korzystne rozwiązania	446
10.4.4.4. Gentryfikacja	448
10.4.5. Rewitalizacja dzielnic handlu i biznesu	450
10.4.5.1. Miejskie centra rozrywkowo-handlowe	450
10.4.5.2. Ocena projektów	452
10.4.5.3. Środowiska dla pieszych – pasaże handlowe, deptaki i place	453
10.5. Ucieczka na przedmieścia	456
10.6. Podsumowanie	460

ROZDZIAŁ 11

Planowanie i projektowanie a zachowanie człowieka

11.1. Wprowadzenie	462
11.2. Środowisko fizyczne jako ośrodek zachowania – wpływ projektowania	465
11.2.1. Determinizm architektoniczny	465
11.3. Perspektywa projektanta	467
11.3.1. Historia, kultura a procedury projektowania	470
11.4. Proces projektowania – wspieranie komunikacji	473
11.4.1. Luki	474
11.4.2. Zachęcanie do współudziału w projektowaniu	477
11.5. Wazne elementy przestrzeni	478
11.5.1. Prywatność	478
11.5.2. Materiały i kolor	480
11.5.3. Oświetlenie	481
11.5.4. Okna	482

11.5.5. Umeblowanie	483
11.5.6. Estetyka architektoniczna	484
11.5.7. Miejsce	486
11.6. Wybór rozwiązań – cykl projektowania	487
11.6.1. Etapy procesu projektowania	487
11.7. Campusy w Ameryce Północnej jako przykład dynamiki projektowania	489
11.7.1. Projektowanie dla przyszłości	491
11.8. Podsumowanie	493

ROZDZIAŁ 12

Projektowanie mieszkań i środowisk instytucjonalnych

12.1. Wprowadzenie	495
12.2. Środowiska mieszkalne	497
12.2.1. Przywiązanie do miejsca	497
12.2.2. Preferencje	500
12.2.3. Zadowolenie z mieszkania	502
12.2.4. Wykorzystanie przestrzeni w domu	506
12.2.5. Sąsiedztwo i społeczność lokalna	510
12.2.5.1. Bliskość fizyczna – efekt zajmowania sąsiednich terytoriów	511
12.2.5.2. Poczucie wspólnoty lokalnej	513
12.2.6. Podsumowanie środowisk mieszkalnych	514
12.3. Środowiska instytucjonalne	515
12.3.1. Środowiska szpitalne	515
12.3.1.1. Projektowanie dla odwiedzających	520
12.3.2. Projektowanie więzień a zachowanie	520
12.3.3. Projektowanie dla osób starszych	522
12.3.3.1. Nieinstytucjonalne miejsca zamieszkania dla osób starszych	524
12.3.3.2. Udogodnienia dla osób starszych w miejscu zamieszkania	525
12.3.3.3. Wyspecjalizowane usługi dla osób z upośledzeniem poznawczym – oddziały alzheimerowskie	529
12.4. Podsumowanie	532

ROZDZIAŁ 13

Środowisko pracy, nauki i wypoczynku ...

13.1. Wprowadzenie	534
13.2. Środowisko pracy	536
13.2.1. Krótka historia projektowania miejsc pracy	536
13.2.2. Otoczenie fizyczne w miejscu pracy	539
13.2.2.1. Dźwięk	539
13.2.2.2. Umeblowanie i rozkład pomieszczeń	540
13.2.3. Terytorialność i status w środowisku pracy	542
13.2.4. Psychologia czynników ludzkich – inżynieria wydajności pracy	542

13.2.4.1. Komunikowanie się z maszynami	543
13.2.4.2. Mapowanie relacji sterowanie-wskazywanie	544
13.2.4.3. Maszyna czy człowiek – kto tu rządzi?	546
13.2.5. Elektroniczne biuro	547
13.2.6. Projektowanie przestrzeni biurowej	548
13.2.6.1. Zalety biura o planie otwartym	549
13.2.6.2. Wady biura o planie otwartym	550
13.2.7. Środowisko pracy a płynąca z niej satysfakcja	551
13.2.8. Podsumowanie projektowania środowiska pracy ...	551
13.3. Środowisko nauki	553
13.3.1. Środowisko klasy szkolnej	553
13.3.1.1. Klasy bez okien	554
13.3.1.2. Koncepcja klasy otwartej	555
13.3.1.3. Złożoność i bogactwo środowiska	556
13.3.1.4. Zagęszczenie	556
13.3.1.5. Przedszkole i opieka dzienna	557
13.3.2. Biblioteki	557
13.3.2.1. Wielorakość funkcji	557
13.3.2.2. Orientacja i znajdowanie drogi	557
13.3.3. Zachowanie zwiedzających w muzeach	558
13.3.3.1. Znajdowanie drogi	559
13.3.3.2. Zwiedzanie	560
13.3.3.3. Zmęczenie zwiedzaniem muzeów	560
13.4. Zarządzanie naturalnymi terenami rekreacyjnymi	563
13.4.1. Znaczenie rekreacji	563
13.4.2. Cechy wypoczywających	565
13.4.3. Wyzwanie stojące przed zarządzaniem terenami rekreacyjnymi	565
13.4.3.1. Czy możemy kochać naturę zbyt mocno?	566
13.4.3.2. Czym tak naprawdę jest zarządzanie rekreacją? ..	568
13.4.3.3. Jak bardzo dzika powinna być przyroda?	571
13.4.4. Preludium do zachowania przyrody	572
13.4.5. Podsumowanie środowiska wypoczynku i rekreacji	572
13.5. Podsumowanie	573

ROZDZIAŁ 14

Zmiana zachowania dla ocalenia środowiska

14.1. Wprowadzenie	575
14.2. W jaki sposób psychologia środowiskowa może sterować działaniami odpowiedzialnymi za środowisko?	577

14.3. Dylemat wspólnego pastwiska jako problem środowisko-zachowanie	581
14.3.1. Przykłady tragedii wspólnego pastwiska	581
14.3.2. Teoretyczne ujęcia problemów w rodzaju wspólnego pastwiska	584
14.3.3. Ustalenia pochodzące z badań laboratoryjnych	586
14.3.4. Podstawy interwencji	590
14.4. Przegląd strategii zachęcania do zachowań odpowiedzialnych za środowisko	590
14.5. Strategie uprzedzające – interwencja przed zachowaniem	591
14.5.1. Zmiana postaw i edukacja	592
14.5.1.1. Problem (braku) odpowiedniości postawa-zachowanie	593
14.5.1.1.1. Postawy i zachowania ogólne versus konkretne ..	593
14.5.1.1.2. Wyrazistość lub dostępność	593
14.5.1.1.3. Subiektywne normy i spostrzegana kontrola	593
14.5.1.1.4. Siła postawy i bezpośrednie doświadczenie	594
14.5.1.1.5. Zobowiązanie i nastawienie na cel	595
14.5.1.2. Zmiana postaw – uwaga końcowa	596
14.5.2. Podpowiedzi	598
14.5.2.1. Różnorodność podpowiedzi	598
14.5.2.2. Działania innych	600
14.6. Strategie następcze – interwencja po zachowaniu	601
14.6.1. Nagrody i kary	602
14.6.2. Informacja zwrotna	606
14.7. Poza tradycyjnymi interwencjami behawioralnymi	607
14.7.1. Usuwanie barier	607
14.7.2. Indywidualne poświęcenie i zaangażowanie w zachowanie środowiska	608
14.7.3. Decyzje administracyjne i innowacje technologiczne – oddziaływanie na jednostki	609
14.7.4. Zmiany technologiczne w przemyśle – „zielenienie” na większą skalę	612
14.7.5. Integracja perspektyw – co ty możesz zrobić?	614
14.8. Podsumowanie	615
Bibliografia	617
Słownik	721
Spis materiałów graficznych	740